

Iskate vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravljaški prostori: 2657 S. Lawndale av.
Office of publication: 2657 S. Lawndale av.
Telephone: Lawndale 4635.

LETO—YEAR XIV. Cena lista je \$5.00. Entered as second-class matter January 28, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., ponedeljek, 28. februarja (Feb. 28) 1921. Subscription \$5.00 Yearly. STEV.—NUMBER 48.
Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burlison, Postmaster General.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

DELAJSKE PRIDOBITVE V TEH SLABIH ČASIH.

NEKATERE DELAJSKE ORGANIZACIJE SO IZVOJEVALE VIŠJO MEZDO, DRUGE SKRAJŠALE DELAVNIK.

Ofenziva podjetnikov ni prinesla tistega uspeha, denarni močnjaki, ki so ga pričakovali od nje.

Chicago, Ill. — Menda se ni bilo takega navala na strokovno organizirano delavstvo v zgodovini Združenih držav, kakršnen je bil izvršen zadnjih šest mesecev. Podjetniki in denarni interesi so delali roko v roki, da razbijejo delavske organizacije in potisnejo delavce še v slabše življenske razmere, kot so bile pred vojno. Kjer so delavci neorganizirani, so dosegli uspehe podjetniki. Kjerkoli so pa delavci organizirani, so podjetniki naleteli na odločen odpor, tako da so morali odjenjati od svoje ofenzive in priznati delavske pridobitve ali pa priznati nove zahteve delavcev.

V nekaterih krajih je prišlo do stavk ali izporov, v drugih so pa podjetniki brez boja podpisali pogodbo z delavsko organizacijo, ko so opazili, da so delavske vrste trdne in prežete z duhom so-lidarnosti.

Kljub depresiji, ki je splošna v industriji, so delavci dosegli te uspehe po poročilih iz raznih mest:

V Herrin, Ill., so restavracijski uslužbenci in delavci sklenili pogodbo z restavracijami, po kateri se jim povzra medza in zniža delovni čas.

Kurjaci in oljarji v Port Huron, Mich., so se organizirali pred 18 meseci. V tem času so povzrli medzo od vsega 12 centov in skrajšali delovni čas. Podjetniki niso imeli ugovora proti sklenjenju nove pogodbe.

Iz St. Louisa, Mo., poročajo, da so delavci, ki pokrivajo strehe s kompozitnim materialom in izvršujejo vsa dela, pri katerih služi asbest za izolacijo, sklenili novo pogodbo s podjetniki. Ugovora ni bilo proti medzi in nova pridobitev je, da bo vse čezurno delo plačano z dvojno medzo.

Cestnoželezniški uslužbenci v Somerset, Ky., so si priborili 25-odstotno povzra medze in osemurni delavnik.

Delavci in delavke v pralnica so izvajali zboljšanje delavne medze in delovnih razmer. Podjetniki so sklenili novo pogodbo z organizacijo.

Značilna je vest iz Pittsburgha, Pa., ki pripoveduje, da so tiskarski delavci izvajali poboljšanje medze za sedem dolarjev na teden in skrajšanje delovnega časa, ko podjetniki v Chicago in New Yorku zahtevajo, da se zniža medza tiskarskih delavcev. Za delo po dnevu je tedenska medza 52 dolarjev, za ponočno delo pa 55 dolarjev.

Iz San Francisco, Cal., poročajo, da so stavbinski podjetniki zavrnili nasprotniki delavske organizacije, naj pridre svoje navete za razbijanje delavskih organizacij zase in da se zdaj porajajo s 17 delavskimi organizacijami o novi pogodbi.

Te vesti govore, da se nasprotnikom delavstva in profitarjem niso tako gladko spoinile njih želje, kot so mislili, da se izvrše, ko so napovedali delavstvu boj do konca.

SOCIALISTIČNE PREDLOGE V NEWYORSKI LEGISLATURI.

Albany, N. Y. — Trije socialistični poslanci v newyorski legislaturi so predložili zakonske predloge za socialno zavarovanje, demokratiziranje državnega vzgojevalnega sistema in za odpravo privatnih oboroženih čuvajev ter pomožnih šerifov v služajni stavke. — Predloge bodo naravno pokopane, kajti večina poslancev služi Wall Streetu, ne pa ljudstvu.

POSLOVNA ZBOBNICA SPREJELA ZAKON ZA OMEJENO NASELJEVANJE.

Washington, D. C., 27. febr. — Poslovna zbornica je večeraj sprejela Dillinghamovo predlogo za omejeno naseljevanje z 294 glasovi proti 40. Senat jo je že sprejel in zdaj je treba samo še predsednikovega podpisa, da postane zakon. Predloga določa, da v prihodnjih štirinajstih mesecih ne sme priti več kakor nekaj čez 300.000 imigrantov iz Evrope in azijske Turčije v Ameriko.

EVROPA NE ODLOŽI OROŽJA ŠE 50 LET.

Viviani, imenovan načelnikom odseka za razoroženje, se norčuje iz trajnega mira.

LIGA NARODOV SE POSMEHUJE PACIFISTOM.

Pariz, 27. febr. — Svet lige narodov se je porogal vsem mehkim dušam, ki verujejo v hitro razoroženje vseh in v trajni mir, ko je imenoval Rene Viviani, francoskega militarista, načelnikom odseka za razoroženje. Viviani je sprejel načelnikstvo z ironično izjavo:

"Sprejemam čast načelnika s popolno zavestjo, da ta odsek ni odsek za razoroženje, temveč odsek za oboroženje. Dokler imamo pred seboj Nemčijo, ki še ni izpolnila pogojev miru, ne smemo misliti na sanjarsko utopijo, ki se imenuje mir".

Tega mnenja so tudi drugi diplomati glavnih evropskih držav v ligi narodov. Pravijo namreč, da jim ni mogoče misliti na razoroženje, dokler niso izpolnjeni vsi pogoji sedanjega miru, in v slučaju Nemčije ne bodo izpolnjeni prihodnjih petdeset let.

Imenovanje Viviani načelnikom je presenetilo vse tiste, ki so se sanjali lepe sanje o razoroženju. Viviani je že večkrat javno povedal, da Francija ne sme niti misliti na zmanjšanje njene vojske sile.

PRIVATNI INTERESI ZOPET LAŽEJO.

New York, N. Y. — Tovarnarji in podjetniki izjavljajo, da skrajšani delavnik znižuje produkcijo. To izjavo opirajo na poročila 436 tovarnarjev od leta 1919. Temu nasprotno pa izjavljajo socialni statističarji in ekonomisti, da osemurni delavnik ne znižuje produkcije. Vsi statistični podatki, ki jih je zbral zvezni department za socialno službo, govore odločno, da skrajšani delavnik ne znižuje produkcije. Ti podatki se naslanjajo na izjave in dokaze Leo P. Woodmanova, učitelja na šoli za socialne preiskave, profesorja Lerija na kolumbijski univerzi, knjige lord Leverhulms, poročila Russell Sage, ustanove iz leta 1917 v Bridgeportu itd.

Tako izjavo je podal tudi Evans Clark, ki je dodeljen biroju za delavski statistiko, pa Alexander Trautenberg, ki ga je nastavila organizacija krojaških delavcev za preiskavo socialnih razmer.

PRAVOVARSTVO UVEDENO ZA DELAVCE V SEATTLEU.

Seattle, Wash. — "Centralni delavski svet" je ustanovil pravovarstveni departament za delavce, ki imajo spore s svojimi podjetniki. Vsak član bo plačal dolar prispevka na leto. Zdaj bodo delavci prišli lože do svojih pravic, kajti preteklost govori, da so bili večkrat nastavljeni advokati v delavskih spornih zadevah, o katerih se je kasneje dooznalo, da so imeli stike s korporacijami. Raymetelj pravovarstvenega departamenta je dobro znani advokat George Vanderer.

VSEAMERIŠKI KONGRES ZADRUŽNIKOV.

SPREJEL JE PREDLOG, DA SE USTANOVI BORZA ZA IZMENJAVO PRODUKTOV MED FARMARJI IN KONZUMENTI.

Predsednik železniških strojevo-dij je govoril o ustanovitvi združnih bank in kredita.

Cleveland, O. — Tukajšnji vseameriški kongres zadružnikov je sprejel resolucije, v katerih zahteva, da vlada zopet prevzame obratovanje železnice, da se obdavčijo premoženja mesto delavskih mezd in da se razpoy vsa bogastva v Združenih državah postavi pod kontrolo zvezne vlade. Kongres je bil obdržan pod pokroviteljstvom "Vseameriške zadružne komisije." V tem času je prevladoval na kongresu duh, da so interesi farmarjev in delavcev enaki.

Razprave, obširne in temeljite, so se vršile o načrtih, po katerih so posredovali med farmarji in mestnim konzumentom odpravljati in da se ustanove zadružne banke.

Kongres je zaključil po obširni razpravi, da se ustanovi borza za izmenjavo produktov med farmarji in mestnimi konzumentii. Ta borza bo oskrbela imenik vseh farmarjev, ki imajo produkte na prodaj in konzumnih za-druzi, ki žele kupiti produkte. Dokler se borze ne razvijejo tako daleč, da krijejo svoje ostanke stroške, toliko časa krijejo te troške delavske strokovne organizacije. To je prvi polsuk, da delavske strokovne organizacije sodelujejo aktivno pri ustanovitvi delavske in farmarske gospodarske organizacije. Seveda ne pade ta misel za vedrčevanje delavskih in farmarskih borz sama, meznim delavskim strokovnim organizacijam, ampak to delo izvrše centralne organizacije. Na pr. v Chicago je centralna delavska strokovna organizacija "Ameriška delavska federacija," v nekem drugem mestu se centralna delavska organizacija imenuje "Delavski centralni svet" ali pa drugače, v kateri imajo vse lokalne delavske strokovne organizacije svoje zastopnike. Te centralne organizacije imajo nalogo, da ustanove delavsko in farmarsko borzo za izmenjavo produktov, iz katere zopet prejema jo konzumne zadruge naročene produkte.

Kongres je dalje sprejel resolucije, v kateri priporoča delavskim strokovnim organizacijam, da na svoja shorovanja povabijo zastopnike farmarskih organizacij, da se tako ustvari tesnejša vez med producenti, to je med delavci in farmarji, ki so enako izkoriščani od privatnih bizniških interesov.

Kongres je odobril predlogo senatorja Gromme za kontrolo mesne industrije.

Warren S. Stone, predsednik bratovšine železniških strojevo-dij, je referiral o ustanovitvi združnih bank in kreditnih uniij. V svojem govoru je naglašal, da farmarji niso nikdar prejeli vrednosti za pridelan produkt, medtem ko morajo mestni konzumentje plačati štirikrat toliko za produkt, kot prejme zanj farmar. Kritiziral je kampanjo za pomožni privatni bizniški in denarni interesi. Povdarjal je, da je zdaj glavna naloga v pravilni distribuciji produktov, tako da se lahko ti produkti konzumirajo, ki leže nagromadeni po skladiščih z namenom, da ostanejo cene visoke.

Na kongresu so imele svoje zastopnike največje farmarske in delavske strokovne organizacije.

VREME.

Chicago in okolica: V torek doloma oblačno. Južozapadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 33, najnižja 29.

BIVŠI VOJAK, ŠEST MESECEV BREZ DELA, SI JE KONČAL ŽIVLJENJE.

Tragedija, kakršnih je že bilo na tisoče, samo ime je novo: Donald Dean, stanujoč na 118 Home Ave., v čikaškem predmestju Oak Park, 24 let star, je služil v armadi in se bojeval za demokracijo v Franciji. Pred šestimi meseci je izgubil delo. Iskal je drugega dan za dnem. Ni ga dobil. Denar je pošel. Zadnjo soboto so ga našli mrtvega. Poleg njega je bila stekleničica v kateri je bil strup. Živela zmagovita demokracija!

FRANCOSKA ARMADA RAZKOLJE NEMČJO.

Militaristi imajo načrt za invazijo, ako Berlin ne sprejme odškodninskih pogojev.

KONFERENCA V LONDONU.

London, 27. feb. — Nad odškodninsko konferenco v Londonu, ki se otvori jutri, bo visel meč zaveznikov. Ako Nemčija zavrne pogoje odškodnine, tedaj pade meč po Nemci. Maršal Foch in general Weygand francoska militaristična glavarja, sta večeraj dospela v London in s seboj sta prinesla načrte, operacij proti Nemčiji ter jih predložila Lloydj Georgu.

Diplomati in militaristi v Parizu in Londonu si šepetajo, da namočava Francija na podlagi Francoskega načrta invadirati Nemčijo in prodirati vzhodno okraj Mainz, okupirati Frankfurt in Beyrouth ter širok pas nemškega teritorija do Čehoslovakije in ločiti Bavarsko od Prusije. Angličani pa imajo nalogo okupirati vsa nemška pristanišča ob Severnem morju.

Nemški delegatje pridejo v London v ponedeljek zjutraj in se nastanijo v hotelu Savoy. Na strehi hotela je že pripravljena privatna postaja brezšifnega br-zojava, tako da bodo Nemci lahko v zvezi s svojo vlado v Berlinu. Prva seja z Nemci bo najbrž v torek popoldne.

Francoski ministriški predsednik Briand je dejal večeraj v intervjuu: "Ako se bo Nemčija še nadalje izgovarjala, da je njena denarna močnja prazna, tedaj odpremo nemško mošnjo in pogledamo vanjo. Če ne pokaže iz-lepa, jo odpremo s silo".

Pariz, 26. febr. — Pod kolosalno krinko miru delajo zavez-niki priprave za novo vojno. Ako Nemčija ne kapitulira na vsej črti, bo v par tednih okupiran velik del njeneja ozemlja. Zavezniški vojni štab pod vodstvom maršala Focha je že izdelal načrte za invazijo, ki se prične v tistem hipu, ko da velika četverica, zborajoča v Londonu, besedo. Ekzaktni načrti militarističnih glavarjev je seveda tajen, ali lahko je ugani, da bodo entente čete okupirale tudi Berlin, ako se Nemčija prej ne poda. V francoskih vojaških krogih menijo, da bo treba milijon mož za okupacijo Nemčije.

London, 27. febr. — Turško vprašanje, radi katerega se kroga v Londonu že ves teden, naravno še ni rešeno. Položaj se je zadnje toliko spremenil, da so zavezniški popolnoma ignorirali sultanove delegate in obnejuje samo z Bekir Sami bejem, zastopnikom Kemalove vlade v Angori. Bekir je sprejel predlog zaveznikov, da se imenuje posebna komisija, ki reši vprašanje Tracije in Smirne. Grški delegatje so sporočili sklep entente krajju Konstantinu in čakajo na odgovor.

Pariz, 27. febr. — Svet lige narodov je odložil ameriški ultimatum glede otokov v Pacifiku in se lotil vprašanja razoroženja.

Washington, 27. febr. — Zdi se, da je angleški poslanik Geddes dobil pooblastilo svoje vlade,

KDO JE ZAKRIVIL POLOM PRIVATNIH BANK?

PRIVATNI DENARNI INTERESI, KI SO HOTELI OD FARMARJEV POKUPITI PŠENICO SKORAJ ZASTONJI!

Šmokavzarji v kurti in fraku pa skušajo zdaj odvaliti ta sločin na nedolžne ljudi.

Fargo, N. D. — Najbolj nizki ljudje so menda šmokavzarji v kurti in fraku, ki lažejo v šmokav-zarskih lahkih v interesu privatne denarne močnje, da se kar kadi. Podobni so tatu, ki je tekel z ukradenim blagom in klical na ves glas: "primite tatu," da tako odvrnejo pozornost od sebe in tibe-že s plegom v varen kotiček.

Vedno bolj v žarko luč prihajajo zdaj manipulacije privatnih denarnih interesov, prekupecev, mešetarjev in ljudskih oduhov, ki so hoteli za vsako ceno oskubiti farmarje na pravi oduški način.

O kreditu odločajo privatni interesi, katerih niti vodijo v Wall Street. Ti privatni denarni interesi lahko strogoljavo vsako banko, ki se noče pokoravati njih ukazom ali ki ne služi njih ciljem.

Ko je napočil lani čas četve, so denarni interesi sklenili, da ustanovejo farmarji prva štev. Pričelo se ishajati vesti, da cene padajo, ko ni bilo opaziti najmanjšega znamenja, da cene padajo, ker je delavski statistični biro v Washingtonu ko poročal, da cene lezejo navzgor. Ali take vesti ni so ishajale le v velebizniškem časopisu, ampak tudi v kntarskem, ki je za denar pripravljen zapisati vsako laž, da kurtarji lojke pasejo svoje trebuhe v brezupnem in izmisljenem življenju. Te vesti so imele namen pripraviti farmarje da prodajo pšenice po taki ceni, po kakšni jo žele plačati ljudski oduh. Farmarji so pa rekli, da pšenice ne prodajo, in pšenica je ostala doma.

Privatni denarni interesi so bili v veliki zadregi. Vedeli so, da so farmarji v Severni Dakoti zaradi tega tako trmoglavji, ker so ustanovili pravo državno banko in ne samo po imenu, poleg banke pa tudi državno industrijo. Torej kaj jim je bilo treba storiti, da upognejo farmarje, ki nočejo na povelje prodati pšenice po irn-motno nizkih cenah? Udariti je treba po njihovem denarnem zavodu. To se pa mijožje zgodi, ako se odpove kredit in zahteva, da banke poravnajo, kar dolgujejo drugim denarnim zavodom. To se je izvršilo in pričelo so pokati banke, ki so privatna lastnina, le Banka Severne Dakote ni hotela početi in ni bankrotirala še do danes.

O tej umasani akciji privatnih denarnih interesov se je izvoljeni senator dr. Ladd iz Severne Dakote takole izrazil v intervjuu napram poročevalcu delavsk časopisa:

"O tem ni dvoma, da bankirji gledajo Banko Severne Dakote s temnimi pogledi, in bojim se, da bi jim ne bilo prav nič žal, če bi videli, da je uničena. Mogoče bi se pomagali, da se to šimpreje izvrši. Oster boj proti Banki Severne Dakote in industrijalnemu programu pokazuje, da se banke boje. Prepričan sem, da je Banka Severne Dakote eno največjih bogustev države, katero je treba čuvati in poštati, da se varujejo interesi naših farmarjev in državnih industrij, da se tako dobi potrebiti denar, da bodo lahko farmarji postavili svoje produkte na trg na pravičen način, kot je zlah v načrtu."

Iz teh besed in nadaljnjega razgovora je bilo spoznati, kdo je isti, ki želi nesrečo farmarjem, in dela na to, da privatni denarni interesi, ki imajo svojo trdnjavo v Wall Streetu, še bolj globoko zasade svoje kremplje v farmarje.

da poskuša posredovati med Združenimi državami in Japonijo zaradi otoka Japa.

KAPITALISTI NA ANGLEŠKEM SE PRIPRAVLJAJO NA OFENZIVO PROTI RUDARJEM.

London, 27. febr. — Angleški premogovni magnatje so sklenili, informirati rudarje, da v dveh tednih potečejo vse pogodbe s njimi. To pomeni, da mislijo lastniki rudov narekovati rudarjem novo pogodbo brez posredovanja vlade; dalje pomeni, da s staro pogodbo tudi prenehajo meze, ki so veljale ob času vojne.

FRANCIJA SE VEDNO DRŽI 10,000 RUSOV.

Garati morajo kmetom pod bajonetom samorcev.

TO JIM JE PLAČILO, KER SO SE BOJEVALI ZA DEMOKRAČIJO!

Berlin, 27. febr. — (Federated Press.) — Tukajšnja "Rote Fahne" piše na temelju poročila v pariški "Humanite", da francoska vlada še zmirom drži več ko 10.000 ruskih vojakov, ki so se bojevali na zapadni zavezniški fronti v veliki vojni. Ruska sovjetska vlada je že neštokrat zahtevala, da Francija pošlje bivše ruske vojake domov, toda Francosi ne marajo izgubiti sužnjem, ki jim garajo na polju in v tovarnah proti svoji volji.

V Marselju je 1500 Rusov, 6000 jih je v Verdunu, 2060 v severni Franciji in 120 v Lorenu. Tukaj pa niso vkleti oni Rusi, ki so bili oddani veleposelnikom v inkoriščanje na polju.

"Humanite" piše: "Ruski reveži morajo s lastno krevjo in trpljenjem plačevati obresti od prokletih dolgov, ki jih je naredil živati car pri naših bankirjih. Rusi ne zahtevajo, da jih francoski proletarijat spremla do pristanišč z rdečimi zastavami. V "zavezniški" Franciji jih spremlja zamorski vojski z nasajenimi bajoneti z dela in na delo."

VELIKA ŽELEZNIŠKA KOLIZIJA: 35 MRTVIH.

Chicago, Ill. — V nedeljo zvečer sta trčila vlaka Interstate Limited in Michigan Central železnice na križišču v Porterju, Ind., s strašnim učinkom: 35 mrtvih in čez sto ranjenih.

PROHIBICIJA PRIDE POD NADESBSTVO JUSTIČNEGA DEPARTAMENTA.

Washington, D. C. — V političnih krogih govore, da pride prohibicija pod kontrolo justičnega tajnika, ko nastopi Hardingova uprava. Dodaj so gretnike lovili agentje, podrejeni zakladniškemu departamentu, justični departament je pa imel le nalogo, da jih spravi pred sodišče. Zdaj bo pa vse delo opravil justični departament.

Columbus, O. — Ko so časnikarski poročevalci vprašali Harry M. Daughertyja, bodočega justičnega tajnika, koliko je resnice na vesti, da justični departament prevzame prohibicijsko delo, je odklonil diskusijo o tem vprašanju. Pristal je le, da se mogoče izvrše nekatere spremembe.

BANČNA CENTRALA NOČE POVEDATI, KAKO VISOKO SO PLAČE BANČNIH RAVNATELJEV.

Washington, D. C. — John Skelton Williams, kontrolor novčanice, se pritožuje, da je bančna centrala v Pittsburghu, Pa., prepovedala bankam, ki so članice centralne, dati poročila o plačah, ki jih prejema jo bančni ravnatelji.

Kongresnik McFadden iz Pennsylvanije je predložil kongresni zbornik resolucije, ki določa, da se ne morejo banke prišiliti, da dajo kontrolorju novčanice potrebne informacije.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.55 za tri mesece, in za inostranstvo \$8.00.

Naslov za vas, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenian National Benevolent Society.

Owned by the Slovenian National Benevolent Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Članki so 10

Datum v oklepaju n. pr. (Januar 31-31) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevno potekla naročnina. Posvetite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

PROTISLOVJA, KI SE NE MOREJO UTAJITI.

Ko je bila pred enim letom na dnevnem redu Esch-Cumminsova transportna predloga, po kateri se vrnejo ameriške železnice privatnim interesom z dovoljenjem, da se povišata voznina in tovarnina tako visoko, da bodo železnice nosile dobiček, je vse velebitniško časopisje zagovarjalo predlogo in seveda tudi privatne železniške interese. Povedano je bilo, da bodo privatni železniški interesi pokazali, kako je treba upravljati železnice, da nosijo dobiček. Zagovorniki Plumbovega načrta za nacionalizacijo ameriških železnic so odgovorili na take slavošpeve privatnim železniškim interesom, da so ti interesi že zdavnaj pokazali svojo upravno nezmožnost in da povišanje voznine in tovarnine ne izboljša železniških finanč, dokler privatni interesi upravljajo železnice.

Esch-Cumminsova transportna predloga je bila sprejeta kljub temu svarilu in postala je zakon. Povišani sta bili voznina in tovarnina. In kaj se je zgodilo? Par mesecev po tem povišanju so pričeli privatni železniški interesi pripovedovati ameriški javnosti, da se morajo znižati mezde železničarjev, če ne, bodo železnice pravzaprav bankrotirale. Preje sta bili voznina in tovarnina preizkušeni in zahtevali so, da se povišata, če ne, železnice bankrotirajo. Ko so je doseglo povišanje voznine in tovarnine, so bile mezde železničarjev previsoke. Torej železnice vseeno proti bankrotu, čeprav so svoječasno povdarjali svečano, da nevarnost bankrota izgine, ko se povišata tovarnina in voznina.

Povišana voznina in tovarnina sta precej krivi, da ne padejo cene življenjskih potrebščin. Draginja naj po sodbi železniških magnatov ostane, znižajo naj se pa mezde.

Esch-Cumminsova postava garantira dividendo delničarjem, a obenem so tudi v nji določbe, da se mezde železničarjev spreminjajo le potem skupnega poganjanja. Če železniški magnatje mislijo, da se sme prelomiti tisti del postave, ki je naklonjen železničarjem, zakaj ne zahtevajo obenem, da se odpravijo tudi določbe, ki garantirajo železniškim družbam gotove dohodke? Če bi ne bilo treba izplačati delničarjem dividende, bi bila nevarnost bankrota takoj odpravljena, čeprav so se privatni interesi izkazali kot slabi upravitelji železnic.

Dodaj niso še nobeni privatni interesi pokazali take nenasitnosti in požrešnosti kot železniški interesi. Samogoltnost teh interesov je neizmerna.

Po enem letu propagirajo privatni železniški interesi še vedno, da se morata povišata voznina in tovarnina, da se znižajo delavske mezde in da se sprejme postava, ki prepoveduje stavkati železničarjem.

Ce je kdo dokazal svojo nezmožnost, so jo gotovo pokazali tako jasno privatni železniški interesi, da ljudstvo lahko zdaj razume, da je železnice treba nacionalizirati, če ne, ne bodo bankrotirale železnice, ampak privatni železniški interesi bodo izsesali ameriško ljudstvo, kakor polip svojo žrtev, na katero je zastavil svoje loyke.

NAROBE SVET!

V Združenih državah je postala nekakšna manija, da se pridiguje "pomagajte sestršdanemu kitajskemu ljudstvu," kajti če ne bo pomoči, izbruhne revolucija. Ali značilno je za sedanje razmere, kar pripoveduje neka brzjavka iz zapadne Kanade. Po tej brzjavki je stal na tirih kanadske pacifične železnice vlak, sestojec iz pet in dvajset voz, v katerih so bila kokošja jajca iz Kitaja. Vlak je vozil skozi Regino na svojem potu iz Vancouverja, B. C., v New York.

Ce milijoni stradajo na Kitajskem in tisoči umirajo lakote, ali ni to narobe svet? Ce na Kitajskem ljudje umirajo lakote, zakaj ne pridržijo kokošjih jajc na Kitajskem in hranijo z njimi ljudi, ki nimajo kaj jesti? Koruza iz Amerike bo rešila Kitajce smrti lakote, čitamo lahko skoraj vsaki dan v velebitniškem časopisju. Ali niso kokošja jajca bolj redilna jed kot pa koruza, o kateri pravijo, da povzroča strašno bolezen "beri-beri", če se poleg nje ne uživa še druga hrana. In tisti ljudje, ki nimajo denarja za turistično moko, imajo še toliko manj denarja za nakup drugih jedil. Kaj se zopet skriva za to propagando, da je treba poslati velike množine koruze na Kitajsko, da ljudje tam ne pomrjejo lakote?

Odmevi na Franc Majcenovo pismo.

James City, Pa. — V eni zadnjih številč Prosvete sem čital pismo slovenskega kmeta iz Slovenije, v katerem je prav pošteno razkrinkal tamošnje razmere v državi buržoazije, brez prave podlage in zakonov, v državi gnolobe in notranjega smrada, kateri smrad že sega v našo republiko Združene države, v katero prihaja na stotine pisem sluherni dan in katera so si vedno enaka v kolikor se tiče opisovanja tamošnjih razmer; samo toliko je različno, da je v nekaterih bolj jasno povedano, v drugih pa manj, kolikor je že bil pisec zmožen in kolikor bolj je poznal notranje razmere v Jugoslaviji.

Ali, glejte ga spaka, dotično pismo slovenskega kmeta iz Slovenije pa ni bilo po godu nekemu g. Francu Majcenu v Ljubljani, ki po mojem mnenju tudi sploh nekolikot v družbo verifikator, ki jih pa samo zagovarja v svoji nevednosti, ker drugače bi se ne zavzemal tako za pismo slovenskega kmeta, s katerim je dregnil prav sredino sršenovega gnezda.

G. Majcen pravi, da je človek, ki je poslal dotično pismo uredništvu Prosvete zaslužil, da bi se ga preteplelo z bikovko in zaprlo v hlev k praščem. Po mojem mnenju bi pa bilo veliko boljše, da se polovi tamošnje verifikacije, iskoriševalce in druge sleparje, najprej preteple dobro z bikovko in potem pa zapre v hlev k praščem, med katerimi bi bil primernejši prostor za take ljudi, kot pa za kmeta, ki je poročal resnice in ki je nekoliko odzgodil one, ki so vrok vse sedanje bede in miserije v Jugoslaviji.

Nadalje pravi g. Majcen, da bi se moral dotični kmet stramovati, ako ima kolikaj poštenja v sebi, da ga je rodila slovenska mati. Torej, človek, ki poroča resnice v javnost o tankokrajnih razmerah, za kar ima tudi dokaze, naj se stramuje, da ga je rodila slovenska mati! Da, resnica oči kolje, pravi pregovor. Stramovati bi se morali oni, ki živijo v izobilju na račun kmeta in delavca in ki se prilizirajo Jugoslaviji tako daleč, da stramovati bi se morali, da ga je rodila slovenska mati g. Majcen, ki zagovarja take razmere, ki zagovarja sleparije, korupcije in iskoriščanje nižjih slojev, zagovarja verifikacije, ki iskoriščajo svoj narod duševno in gospodarsko.

G. Majcen piše nadalje, da naj se list Prosveta stramuje, ker je poslal dotično pismo. G. Majcen naj si zapomni, da je list Prosveta lastnina razredno zavojnih delavcev v Ameriki, ne pa verifikatorjev, potuhnjencev ali krhkih frakarjev, klerikalnih talarjev in kurtarjev ter onih, ki stramujejo go nevedno ljudstvo s hudim in peklom. List Prosveta stoji odločno na strani delavstva, nas obraja duševno in politično, vodi nas na teme verifikacij in iskoriščanja srednjega veka. Zatorej naj si zapomni g. Majcen, da se je delavcu mogoče izobraziti samo s pomočjo dobrih in pravih delavskih listov in knjig, in da je mogoče samo s čitanjem pravih delavskih listov in knjig napredovati in izboljšati sedanje za delavstvo neznane razmere. In tisti delavski listi so potegnili pravi tanki buržoaziji krinke raz očesa in jih nam pokazali v pravi svet. Le s pomočjo pravih delavskih listov nam je bilo mogoče pogledati za kulise naših največjih sovražnikov, iskoriševalcev in vseh ljudskih pijavk, ki iskoriščajo kmete in industrijalne delavce.

Nadalje pravi g. Majcen, da po njegovem mnenju ni pisal dotičnega pisma Slovenec, ampak kaka "nemška, madžarska ali lahonska baraba". Pri besedi "baraba" si pa oglejmo nekoliko bolj natančno g. Fr. Majcena. Snel si je krinke raz obraza in vidimo celo njegovo sliko v pravi luči, od vrha do tal, tako da stoji pred nami kot "niša" in nič drugega. Rad bi vedel, ali je on kak javni uradnik v Ljubljani. V resnici lepe uradnike imajo v Ljubljani, ki patajo tankokrajne kmete s takimi ostudnimi posvami. Ako tankokrajni uradniki obmetavajo kmete in delavce s takimi hruskami, potem je lahko vemo v kakih razmerah se nahaja narod v domovini. Mislim si pa, da ne bo delal takih opazk v pismu nihče, kdor ima kolikaj izobrazbe in dostojnosti. Cesar pa o g. Majcenu ne kakor ne moremo trditi, da ima le kolikaj izobrazbe.

dalje piše, da "slabo služite Slovanom, ker prinašate take "napade" na državo, v kateri živite vaši bratje". Takoj! Ali je bil to napad na naše brate-delavce v domovini, ako je bilo poročilo o tamošnjih razmerah? Nikakor ne, ampak samo-informacije v kakem položaju se nahajajo naši bratje — kmetje in drugi delavci — v Jugoslaviji, kako silno so iskoriščani v državi buržoazije, brez prave podlage in zakonov, v državi gnolobe in notranjega smrada, kateri smrad že sega v našo republiko Združene države, v katero prihaja na stotine pisem sluherni dan in katera so si vedno enaka v kolikor se tiče opisovanja tamošnjih razmer; samo toliko je različno, da je v nekaterih bolj jasno povedano, v drugih pa manj, kolikor je že bil pisec zmožen in kolikor bolj je poznal notranje razmere v Jugoslaviji.

G. Majcen zahteva tudi ime in naslov dotičnega kmeta, ki je poslal ono poročilo in se grozi temu kmetu, kaj bo vse naredil z njim. Ne vem, ali ima ta g. Majcen kak posebno moč ali ne. Kakor pa razvidim, g. Majcen se vedno pretaka krokodilove solze po tistih časih, ko sta kmet in delavec rabila samo ušesa in roke: ušesa zato, da sta čula, kar jima je velela gospodarka, roke pa zato, da sta izvršila ukaz brez ozira, ali jima je bilo po godu ali ne. Toda časi se spreminjajo, in spreminja sta se tudi kmet in delavec, in nečeta bi ti več kot nima živina. In ravno tje je najhujši udarec za tiste, ki se živeli dolga stoletja od dela kmetov in delavcev. Sedaj je tudi kmet prišel rabiti svoje močlane in jih ne nosi samo zato v glavi, da ni prama, ampak zato, da misli z njimi. Prišel je rabiti tudi jezik, da se tudi tu in tam svojim odreče, akoravno je bil vzgojen že od mladih nog v duhu prave paje pokorščine in poniznosti napram "predpostavljenim", namreč "presvitemu cesarju, svetemu očetu papežu — zastopniku nebes in zemlje — škofom in vsej višji duhovski in deželni gospodari". In ako bi se kdo drznil ziniti najmanjšo besedico proti gorl omenjenim "predpostavljenim" so bi pa zagrozili s tistim trnim in bogatim, ki bo evrl naše duše po kurti v peklu radi otrekovanja svoj omenjenih "od Boga postavjenih uradnikov". Radi takih kmet je delavstvo trpele in se trese dolga stoletja. Danes se pa ne bojmo, da v vsi varsti in strahosti in bogatstvu, ampak se jima le posmahuje. Tistemu grdemu črnu in rogatemu hudiču je pa razredno zaveden narod polomil robove in odsekal rep ter oddalnil krepilje in ni več tako strašan kot je bil. Le tu in tam še nekoliko neznano ljudstvo strahli. Priporočam še ostalim, da naj se nikar ne dajo strahiti in plašiti, ker polagoma bo mreina popolnoma izgubila iz naše srede, tisti pekel pa, katerega nam duhovščina obeta, ako se zoperstavimo našim iskoriševalcem, naj ga odbrni kar lepo sama za se in bo lahko pekla kostanj in krompir v njem, mesto da bi se gnila naše duše. Si pa se ne bojmo, da bi se nekoliko očiščili njih duše, kot pa je uobih delavcev in kmetov. Ali ni to resnica?

Na g. Majcena pa apeliram, ako se odločno čital te vrstice, da naj se namoči na dnevnik Prosveta, ako se hoče informirati, kaj je na danost.

Ako sem ga pa kaj razalil, naj se pa ne huduje preveč, ker po poklen nsem nič drugega kot pri prost delavce kmetkega stanu. Ako se pa čuti ukačenega, pa tudi lahko pošlje kakaga "pandurja", da me popelje pred njega na sodbo, da mi naloži s bikovko kolikor mu drago? — Matt Debevo.

DOPISI.

Barberton, O — Slučajno sem dobil v roke neko staro številko Kazimirjevega "dnevnika", ki je v resnici humorističen. Ampak ubogi čitatelj, ki mora prebavljati tako "duševno" hrano. Si cer pa, dokler bo narod zajemal poduk in izobrazbo ter modrost iz takih listov, bo še tona v možganih, se.

Si cer pa kar se tiče Kazimirjeve "duševne" hrane, mene prokleto malo briga, kajti "modrost" tega jezuitkega drevila nam je že davno znana. Interesira me pa

vse nekaj drugega, namreč je zvitost zavijanje gotovih stavkov iz raznih dopisov.

V svojem lističu od 29. decembra t. l. se je namreč tukajšnji Kazimirjev opredelil obrgnil v svoj dopis v Prosveti od dne 15. decembra t. l., ko sem poročal o nesrečni smrti rojaka Antona Benkota. Da je glavni cilj in princip te vrste ljudi laž in hinvščina, upam, da mi tega ni potrebno še povdarjati, ker to nam je že davno znano. Ampak, da bi dopisun tako nesramno zavijal resnico, tega pa nisem pričakoval.

V mojem dopisu, ki je bil priobčen v Prosveti dne 15. decembra t. l., se dobesedno glasi: "Pokojnik je bil namreč eden izmed žrtev postranske ljubezni katoliško poročeni zakonskih parov, a sodnjak ločenih". Ako bi dopisun omenjeni stavek zapisal tak kot se glasi, bi ne bilo nič drugega kot pravilno, ampak ta "vitez žalostne postave" je pa zapisal ostudno laž. Med drugim budalostmi je napisal sledeče: "Te dni sem čital v Prosveti dopis rojaka, v katerem je poročal smrt nekega sodnjakso razporečenega Slovence in tam je stalo, da je bil omenjeni nesrečen in žrtev katoliške zakonske zveze."

Človeku se stadi taka prediznost. Dopisun naj si zapomni, da jaz ne bom nikdar dopustil, da bi se zavijalo moje dopise in mesto resnice poročalo laži. Jaz nisem nikjer omenjal kake katoliške zveze, ker sploh za njo ne vem. Si cer pa, ako obstoja v tukajšnji naselbini kaka taka organizacija, sem pa siguran, da pokojni rojak ni bil član iste.

Dopisun naj si zapomni, da je bil še vsak moj dopis podpisan s polnim imenom in priporočni temu "junaku", kadar se bo še obrgnil ob kak moj dopis, da se podpisuje s polnim imenom, ako je postojnik. Si cer se pa pozna tiča po perju. In poleg pa še dvomim, da bi bilo ime dopisuna tako javno znano, da bi zadostovalo samo začetne črke. — Martin Zelenkarič.

BANDITJE SO OROPALI VLAK.

Roodhouse, Ill. — Štirje banditje, oboroženi z repetirkami, so oropali poštni voz osebnega vlaka na postaji Quincy Junction. Rop je bil izvršen petnajst minut po polnoči. Odneali so s sabo registrirano pošto. Dokaj se ni znalo, kako velik je plen.

Vlak je dopel čez reko Mississippi in se je blizal East Quincy Junctionu, ko so prek tenderja zlezele štiri temne sence s puškami v rokah. Bili so tolovaji, ki so strojevodju ukazali, da ustavi vlak. Zahreščale so zavore, vlak se je ustavil in banditje so zapovedali strojevodji, da odpre poštni voz. Po izvršenem ropu je moral strojevodja odpeljati bandite eno miljo daleč, kjer so banditje izgubili v temi.

Takoj so telefonirali na bližnjo postajo Pleasant Hill, kaj se je zgodilo, ki je oddaljena pet milj od pozorišča. Obveščene so bile oblasti v Illinoisu in Missouriju o izvršenem ropu, toda dodaj nimajo še sledi o tolovajih. Poštni uradniki sodijo, da so banditje zlezli na vlak v Louisianu, Mo.

JEKLAJSKI TRUST OBOŽEN PROFITARSTVA.

Washington, D. C. — John Skelton Williams, ki se v prihodnjem tednu poslovi kot kontrolor novemice po osemletni viharini karijeri, obtožuje United States Steel korporacijo, da je v vojnem času zahtevala pretirano ceno za jeklo. Williams je obelodani pisano, ki ga je pisal dne 15. februarja E. M. Garyju, predsedniku Jeklarke korporacije, v katerem povdarja, da se lahko cene znižajo, ne da se znižajo delavske mezde in dividende. In če bi jeklarški trust znižal cene, tedaj bi imalu oživeli industrija in trgovina.

BANKA OKRADENA ZA TRI STOTINE MILJONOV DOLARJEV.

Chicago, Ill. — Sedemnajstletni William Dalton, uslužbenec Northern Trust banke, ki je ukradel \$772.000 v iberti-bondih, je bil v soboto popoldne aretiran v Heyworthu, 160 milj južno od tuka. Prijel je bil v biljardnici, kjer ga šerif Drapon spoznal po sliki v časopisih. Drapon je že prejel \$250.000 razpisane nagrade. Pri fantu so našli še vse bonde

izbankovnega \$500, katerega je bil zmenjal. Fant pravi, da je iz Chicago bežal v Joliet, od tam v Aurora in potem v Bloomington. Obstantka ni imel nikjer, kajti povsod je videl svojo sliko v časopisih.

Chicago, Ill. — 17-letni William Dalton je v štirtek opoldne vzel s sabo zavoj, ko so drugi odšli k južini, in se poslovil od službe pri Northern Trust banki. V tem zavoju je bilo za \$772.000 obveznic svobode.

William Dalton je bogaboječ mladenič. Pridno je hodil v far-no katoliške cerkev in nedeljsko solo, dokler ni izginil z velikim plenom. Bil je član znane mladeniške organizacije Y. M. C. A. Bil je torej ponižen in krotak mladenič, prvi ideal vseh delavskih iskoriševalcev. Prav nič ni godrjal zaradi nizke mezdle \$65 na mesec, tudi pritoževal se ni zaradi dela. Skratka: Bil je mladenič, kakršne velebitniško časopisje priporoča drugim mladeničem za zgled. Bil je prava ponižnost, pravi tip pohlevnega modernega mezdnege suznja, ki je bil vedno pripravljen s hvaležnimi očmi sprejeti udarec od tistih, ki iskoriščajo njegovo delovno moč. Tako je mladenič rastle v božjem strahu in ponižnosti in marsikateri njegov tovariš je včas sam med sabo zagodrnjal: "Tale fant bo še visoko zlezel s svojih tihlazičv in krščansko ponižnostjo in udanostjo." Ali ko so pohlevnemu mladeniču izprijeli za tri četrtilijona dolarjev obveznic svobode, da jih presteje, so ga zapustile vse krščanske fednosti. Zavil je obveznice v papir in odšel z njimi, ne da bi bančnemu ravnatelju naznanil svoj bodoči naslov.

Taka je današnja družba, tak je današnji sistem. Naglejte se ga tisti, ki ga zagovarjate kot najbolj gospodarski sistem, ki je bil kdaj na našem planetu, in razmišljajte, če ni potrebno, da se spreminja naj v toliko, da ne bodo tako mladi ljudje postajali hudodelci. Kadar tako mladi ljudje postajajo hudodelci, je doprinešen do kaz, da je gospodarski sistem skozinokoz gnul, ki ustvarja take razmere, v katerih mladeniči — skoraj otroci, postajajo hudodelci. — A. A. L.

Knjige

Leposlovno-manstvene knjižnice Slovenske narodne podporne jednote.

Zajedalci. Spisal Ivan Molek. Povest iz življenja slovenskega proletarijata v Ameriki. Kdor se kooče seznaniti s strahinimi resnicami o nepravem življenju, ki izvira iz ločenega zakona (mož v Ameriki, žena v starem kraju) in o posledicah mazaškega zdravljenja spolnih bolezni, naj čita to knjigo.

"Zajedalci" so živa in razmišna slika, pravzaprav akupina slik, ki so prava ilustracija razmer našega naroda. Hodil je ta narod v šolo zajedalcev v starem kraju in živel v družbi, podobni tistemu mestu na severozapadu. Zajedali so se mu globoko v kri, onemogočili normalno zakonsko življenje, za katerega mora marsikdo plačati previsoko kolono... Knjiga je zanimiva od kraja do konca. Pisatelj je zbral slike svojega opazovanja in nam jih predloži take, kakršne so. Zato smatramo to delo v prvi vrsti kot poučno za vsakega, ki je še tukaj ali ki želi pride." — "Cas."

Knjiga je trdo vezana v fine platnice, ima 304 strani in stane s poštnino vred \$1.75.

Zakon Biogenesije. Spisal J. Howard Moore, posloven J. M. Poljudna; znanstvena razprava o razvoju živali in človeka in o ponavljanju fizičnega in duševnega razvoja pri slehernem posamezniku. Ta knjiga je ključ do mnogih tajnosti in nejasnosti, ki jih gledamo dnevno okrog sebe.

"Tako pregledne in popularne knjige se nisem videl in ne čital. Zame je bila ta knjiga pravi duševni stik." — Dr. F. J. Kera, vrhovni zdravnik S. N. P. J.

Knjiga ima 12 slik, je trdo vezana, šteje 86 strani in stane s poštnino vred \$1.50.

Kdor naroči ob osem obe goraj knjigi, fu dobi za tri dolarje poštnine pristo. — Z naročo je poslali denar po Money Order, v čeku ali gotovini v registriranem plamtu. Vsa naročila prejema tajnik Književne matice

FRANK ALLEN,
2124 S. Crawford Ave.,
Chicago, Ill.
(Adv.)

